

Nemzetközi költőverseny és ünnepség

Az Olasz Kultúrintézet előadótermében január 25-én Balatonfüred polgármesterének és a budapesti Olasz Kultúrintézet igazgatójának meghívására sajtótájékoztatót tartottak a Salvatore Quasimodo Nemzetközi Költőversenyéről, a Bertha Bulcsú Emlékdíj meghívásos pályázatáról és a szeptember 9-én kezdődő balatonfüredi kulturális eseményekről.

Paulo Guido Spinelli, az Olasz Köztársaság budapesti nagykövete köszöntőjében elmondta, hogy a Salvatore Quasimodo Költőverseny az olasz és a magyar intenzív kulturális kapcsolatoknak helyettesíthetetlen része. A költőversenynek otthont adó Balatonfüred önkormányzata évről évre mind sikeresebben rendezi meg a találkozót. A sikerhez természetesen hozzájárul a szép táji környezet és az a vendégszeretet, amivel évente meglepnek bennünket, s mindazokat, akik részt vesznek rendezvényeinken. Az elmúlt évben megrendezett ünnepség is bátorít bennünket a XIII. Balatonfüredi Nemzetközi Költőtálalkozó megrendezésére. Megköszönte mindazok munkáját, akik hozzájárultak a 2004. évi találkozó sikeres megrendezéséhez. Dr. Bóka István Balatonfüred polgármestere emlékeztetett, hogy Salvatore Quasimodo 1961-ben járt Balatonfüreden Szabó György író, irodalomtörténész kíséretében. A Nobel-díjas olasz költő emlékfát ültetett és versben fogalmazta meg a balatoni tájhoz, Balatonfüredhez fűződő érzéseit. A Salvatore Quasimodo Emlékdíj és költői verseny gondolatát Franco Cajani olasz költő és művészettörténész fogalmazta meg 1992-ben. Ezt követően hozta létre Balatonfüred Város Önkormányzata a Quasimodo Alapítványt, mely emlékdíjat alapított. A beérkezett pályázatokból minden évben a legjobb 12 verset olasz nyelvre is

lefordítják. A díjátadás ünnepségét képzőművészeti és zenei rendezvények kísérik. A díjazott művek olaszul is elhangzanak Alessandro Quasimodo színész - a költő fia - tolmácsolásában.

Mezey Katalin költő, a Salvatore Quasimodo Alapítvány Kuratóriumának elnöke ismertette az ez évi verspályázat kiírását és az ünnepség programját. Többek között szolt arról is, hogy szeptember 9-én „A szerzetesség és Európa” címmel nemzetközi konferenciát szerveznek olasz és magyar tudósok részvételével. Kiállításra várják Bruno Chersicla és Mária Miconi olasz festőművészeket és könyvbemutatóra Kemény Tamás költőt, aki Olaszországban él.

Szakonyi Károly író, a Bertha Bulcsú Emlékdíj zsűrijének elnöke emlékeztetett arra, hogy az elmúlt évben írták ki először a pályázatot. Ez évben meghívásos alapon műfajonként 5 - 5 jelentős író kérnek fel a versenyre.

Arnaldo Dante Marianacci, az Olasz Kultúrintézet igazgatója elmondta, hogy 25 ország részvételével egy-egy költőt hívnak meg a nemzetközi versenyre. A beérkezett alkotásokból háromnyelvi antológiát jelentetnek meg. A rendezők célja, hogy a költői versenynek hírneve, szakmai háttere és pénzügyi kondíciói a legrangosabb magyarországi irodalmi események közé emeljék.

- büki -

Palládium-díjak

Závada Pál, Borbély Szilárd, É. Kiss Katalin, Megyik János és Gerold László kapja idén a Palládium-díjat.

A 2001. nyarán létrejött, évente február folyamán eredményt hirdető Palládium Alapítvány kuratóriuma 2005. február 25-én 18 órakor a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár dísztermében adta át a díjanként nettó egymillió forinttal járó idei díjait - adta hírül a Litera internetes irodalmi portál (www.litera.hu). Az előző év honi irodalmának, társadalomtudományának, képzőművészetének öt kimagasló teljesítményét jutalmazó elismerést az idén Závada Pál (A fényképész utókor - Magvető), Borbély Szilárd (Halotti pompa - Kalligram), É. Kiss Katalin (Anyanyelvünk állapotáról - Osiris), Megyik János (önálló kiállítás - Veszprémi Modern Képtár), valamint Gerold László (Léthuzatban - Forum) kapja az ötfős kuratórium (Szüts Miklós, Szilágyi Ákos, Spiró György, Czoch Gábor, Bíró Péter) döntése szerint.

Az eddigi díjazottak: 2001: Térey János, Tóth Krisztina, Sonkoly Gábor (történész), Nádor Tibor (festőművész); 2002: Balla Zsófia, Kovács András Ferenc, Molnár Antal, Varga Patricia Minerva (festőművész), Rugási Gyula (filozófus); 2003: Kukorelly Endre, Várady Szabolcs, Steigner Kornél (filozófus), Szotyori László (festőművész), Margócsy István (irodalomtörténész).

Sok húhó semmiért...

Giuseppe Verdi Attila című operája az operairodalom ritkán játszott darabja hazai színpadainkon. Verdi ezt a művét fiatalon, közvetlenül a Nabucco után írta. A bemutatót 1846-ban, Velencében tartották; Magyarországon 1852-ben mutatta be a Nemzeti, majd 1972 nyarán, a Margitszigeten Lamberto Gardelli vezényletében Marton Éva, Gregor József és Kónya Lajos főszereplésével láthatta a Közönség. Két évvel később Kertész Gyula rendezésében Debrecenben is játszották már; legközelebb viszont csak a 2001-es miskolci operafesztiválon bukkant fel a Selmecei György vezette Auris Társulat előadásában.

A debreceni Csokonai Színház művészet-politikáját, az ott folyó szisztematikus dramaturgiai műhelymunkát méltathatjuk az Operatagozat repertoárjának évről évre történő következetes összeállításával kapcsolatban is. (Megjegyezni kívánom, hogy ugyanez a munka - ismerve a Csokonai Színház Próza- és Balett Tagozatának több évre visszamenő törekvéseit - Csutka István igazgatása alatt mindhárom tagozat tevékenységében maradéktalanul érvényesül.) A tavalyi évadban már bemutatásra került a Nabucco (rendező: Tóth János), az idén pedig a menedzserigazgató áldásos tevékenységének eredményeképpen - szokatlan módon a hazai Operatársulatoktól - szezonon kívül, nyáron, a Margitszigeti Szabadtéri Színpadon, a Szabad Tér Színház koprodukciós partnereként hozták létre az előadást. Különösen értékesnek tartom, hogy Alföldi Róbert rendező felkérésével egy olyan formabontó előadás létrehozása volt a Csokonai Színház művészeti vezetésének célja, mint ahogyan azt már korábban Galgóczi Judit esetében Mozart Varázsfuvolájának színré vitelében is merészen felvállalta.

Alföldi Róbert nyilatkozataiban külön kiemelte, hogy a darab ugyan modern felfogásban kerül színre: „de nem azzal, hogy mobil telefonok lesznek benne”, mint a szegedi Faust - rendezésében. Mobil telefon ugyan nem volt, de rémesen műgiccs sas döglődött a színpadon ugyanúgy, mint ahogyan Attila kardja is úgy volt színházi

kellék, ahogy volt; semmilyen értelemben nem válhatott jelentéssel bíró emblémává, használata inkább ásóra, kapára emlékeztetett, mint a legendás hun vezér misztikus attribútumára. Azt is állította a rendező, hogy „ez a szinte pszicho-szexuális kriminek nevezhető mű, nem a grandiózus hun legendáriumot dolgozza fel. Konfliktusainkat, alapvető dilemmáinkat feszegeti a hit, a szerelem, a bizalom és az elhivatottság kérdéseit.” Ezek nagyon szép ars poétikai kinyilatkoztatások, de sajnos az előadásba mindebből egyetlenegy igazán drámai erővel bíró, zsigereket megmozgató szituáció se rendeződött be: nem volt, aki belerendezze, megrendezze.

Ez a „rendezés” hemzseg a következtelen és átgondolatlan formai megoldásoktól, Alföldi blöff-színháza sokszor üres patronok, már elcsépezt színházi közhelymegoldások illogikus egymásra dobálásában merül ki. A produkcióhoz készült műsorfüzet cselekményleírása jelenthetne támpontot a Néző számára az opera megértésében, ha nem hemzsegne a fekete alapon olvashatatlanul apró fehér betűktől, megszerkesztetlen, értelmezhetetlen mondatoktól (dramaturg: Vörös Róbert).

Ne legyünk azonban igazságtalanok, hiszen már annak is örülnünk kellene, hogy ma még létezik Magyarországon olyan vidéki Operatársulat, ahol legalább gondolnak arra, hogy a Néző számára az előadáshoz szervesen hozzá tartozó műsorfüzetet biztosítsanak, mert máshol már nemhogy erre, de még egy szórólappra se telik. Nem hagyhatom szó nélkül azt a döbbenetes tényt sem, miszerint vizuális kulturálatlanságról, hozzá nem értésről tanúskodik a műsorfüzet borítóján látható unesztétikus, napkoronghoz hasonlító, de betűtípusában és színvilágában is egyaránt az izléstelenséget súroló grafika. Sajnálom, hogy az impresszumban nem szerepel a „tervező (művész)” (sic!) neve, bár nem csodálom, hogy ehhez a nevéhez adják, az ő helyében valószínűleg minden önmagára valamit is adó képzőművész hasonlóan, fejét lehajtva, szégyenkezve maradna anonimitásban. (Folytatás a 22. oldalon.)

Sok húhó semmiért...

(Folytatás a 21. oldalról.)

Nézzük azonban magát a színen látható produkciót! Az egymást követő jelenetek megfelelnek az eredeti librettónak, Alföldi Róbert mindössze annyit tesz hozzá, amennyit korábbi rendezéseiben is - eltérően legelső színpadi munkái eredetiségétől! - folyamatosan abszolvál: video-installációkra, filmrészlet-bejátszásokra, anakronisztikus kosztümökre, funkcionálatlan díszletelemekre és a „nesze semmi fogd meg jól” - effektusokra hagyatkozik: SOK HÚHÓ SEMMIÉRT! A nyugati és a keleti civilizáció különbözősége a produkció jelmezeiben (Bartha Andrea), képi és színvilágában is megjelenik. Ezekben a jelmezekben azonban terroristaelhárító kéményseprőknek, cirkuszi takarítóknak (lódefekátum - gyűjtögetőknek) hatnak. A római katonák ruhái a legrémesebb amerikai akciófilmek idióta nindzsa harcosaira emlékeztetnek. Nem ártott volna - ha ez már így van - némi harcművészeti oktatásban részesülniük (koreográfus: Király Attila), hogy ne holmi „vakvagányok” gyülekezetére emlékeztessenek, hiszen ahogyan „nyelvében él a nemzet”, úgy karakteres mozgásukban, feszülő izomjátékaikban válnak római katonákká a római katonák. A hun leányok az asztal tetején „peep show-kutúránk” elmaradhatatlan „hetériái”, már csak valamiféle szexshopos „flagrum”-stilizáció hiányzik, és szinte „érthetetlen”(?!), hogy ebben a nagy aktualizáló kedvben miért nem kerül levetítésre egy óvszerreklám is. Ennek az előadásnak ez a legvitathatóbb pontja, hiszen jó pár külföldi színházi interpretáció igazolta már, hogy lehet klasszikus operákat maivá tenni, de ha ez a törekvés csak az összevisszaság - a logikai egységet nem képező, az opera műfajától idegen, szervesen ötletkúpac - marad, akkor inkább ne akarjuk felfedezni a spanyolviaszt! Ezt még abban az esetben se várhatja el egyetlenegy magára valamit is adó rendező, ha következetes jelrendszerrel, eredeti formanyelvvél talál ki és valósít meg egy víziót. Ennek oka, hogy a színházi előadás kontinuitása lehetetlenné teszi a néző számára, hogy „visszalapozzon” a jelrendszer elemei között, és mint egy társasjátékban aktív közreműködője legyen a rejtvények megfjtésében, a rendező elképzeléseinek interiorizálásában. Itt és most azonban, ebben az előadásban a logikus rendezői építkezésnek, a következetes játévezetésnek nyoma sincs. Minden jó érzésünk tiltakozik azok nevében, akik kénytelenek egy ilyen blöffparádén szembesülni talán életük első operaelőadásával. A modernizmus, az önmegvalósítás nem tévesztendő össze a nárcisztikus öntetszeggel, a l'art pour l'art coitalással.

Kentauro díszlete a római arénák küzdőterét idézi. Kár, hogy mindebből ugyancsak nem egy következetes jelrendszeren alapuló, vizualitásban esztétikus látvány jött létre, s az oly sokat emlegetett aréna inkább csak cirkuszi poronddá vált ebben az előadásban. A díszlettervező nyilatkozataiból tudjuk azt is, hogy „korábban soha nem láttam, vagy hallottam az Attilát, de szerencsére jól olvasom a kottát, tehát ennek alapján készítettem a terveket, a kórus fontos szerepet kap a műben, ugyanakkor nincsenek látványos vonulásai, ezért felső balkonsort alakítottunk ki számára, ahol - mint egy a nép hangjaként - megjelenhet. Az erőd ezüstös szürke fala „vetítő vászonként” is szolgál, helyet adva a szereplők képpé formált gondolatainak”. Mindez ugyancsak nagyon hangzatos, de valószínűleg inspirálóbb erővel bírt volna Verdi zenéjének meghallgatása, akkor talán nem egy ilyen erőszakolt „giccs(mű)” uralná a színpadot. A kórus elhelyezése pedig még szakmaiatlan is, hiszen annyira hátul énekelnek, hogy megszólalásuk még a laikusok számára is több helyen élvezhetetlen. A vetítések didaktikusan, szinte már elviselhetetlen szájbarágásként mesélik el mindazt, amit a szereplők viszonyrendszerének kidolgozásában kellett volna inkább megmutatni. Alföldi Róbert pályafutásának második rendezése összességében egyáltalán nem revelatív, sőt néhol kifejezetten unalomba fulladó, máshol az érdektelenségbe átmenő, több helyen pedig egyértelműen zavaró az opera nagyszerű zeneiségeivel szemben. Hiába állítja: „az opera (...) a legösszetettebb színházi műfaj, a statikus előadásmód sem gazdagságával, sem szenvedélyességével nem egyeztethető össze. Fontos szerepet kap tehát a muzsika mellett a színészi játék és a látvány, amely úgy keretezi a cselekményt, hogy gondolatokat is sugall, és egyben közvetíti a

szereplők lelki történéseit.” Milyen jó lett volna, ha mindezek meg is valósulnak az előadásban, de sajnos az ígért ígért maradt, mert a statikusság végig uralja még azokat a jeleneteket is, ahol alapvetően dinamizmusra lenne szükség, már csak a partitúra alapján is. Miközben úton-útfélen arról nyilatkozik, hogy számára milyen mélységeket jelent Verdinek ez a műve, mindebből az egyes jelenetek (a konkrét szituációk) során szinte semmit se mutat meg. Az már végképp érthetetlen, hogy miért tart fontosnak holokausz-asszociációkat, deportálás-utalásokat elhelyezni a drámai cselekmény megjelenítése során.

Az általam látott előadáson, 2005. január 5-én Attilát Wagner Lajos énekelte. Kiemelkedő teljesítményt nyújtott az egész operában, különösen az ötödik jelenetben: A rémálmból felebredő Attilát teljes hitelességgel jelenítette meg, félelemtől dermedt hangon énekelt, majd egy pillanat múlva megmutatta drámai pianójának hirtelen felerősödő ellenpontját.

Ezot Massányi Viktor játszotta, akinek a kilencedik jelenetben nagy lehetősége volt drámai áriájának kiteljesítésére Verdi jóvoltából, és a szerep megformálását is csak Alföldi Róbert rendezése tudta már-már vígjátékiá degradálni azáltal, hogy Ezio kezébe kényszerítette a már említett kítőmött műsast, hogy aztán azzal a megérkező Foresto se tudjon mit kezdeni; ő pedig már csak azért nem adta tovább (pl. a takarítónőknek), mert éppen nem voltak ott egy-egy kukászsákkal.

Foresto Györfly István volt. A tizedik jelenet közepén - Attila katonáinak és a peep show-s lányok esztrádműsorának szerencsés vége után - sikerült a rendezőnek még valamit megmutatni „tehetségből”, hiszen 10 percen keresztül láthattuk a semmit: vagyis a baljós szelek, árnyak váratlan felbukkanását, kiváltva ezzel a türelmetlenebb nézők köhögőrohamát és mozgolódását. Ennyi erővel ide egy szünetet is beiktathatott volna a rendező, ha már nem vette észre - hiányos zenei alapképzettsége folytán -, hogy a zene maga szolgáltathatta volna a hangulatváltozást. A szerencse és Verdi azonban megmentette a helyzetet, hiszen Alföldi „(kód)-Apokalipszisé” az opera egyik legszebb és jelen esetben letehetségesebben megformált áriája követte. Ilyen körülmények között még inkább dicséret illeti Györfly Istvánt.

Odebellát Rálik Szilvia alakította. Talán a rendező szívének „megenyhülése” folytán végre a tizedik jelenetben (Foresto megmentésekor) hatalmas, korhű, vörös, brokát ruhát kapott - szerepének és jelentőségének megfelelően az NDK-s kopott ballonkabát után -, s ez még a „vajt” fülekben is azt a hatást érte el, mintha végre a művész is felszabadultabban, jelentőségteljesebben énekelte volna.

Uldinoként Bőjte Sándort, Leoneként Ürmössy Imrét láthattam.

A kórus (karigazgató: Pálinkás Péter) a várfalra száműzetett a rendező által, ezért aztán le is maradt a belépésekkel, s leginkább csak az indulószerű taktusok hozták vissza egy-egy időre a katonás fegyelmet zenekar, kórus, énekesek és karmester között. A negyedik jelenetben például az eremiták kórusának imája nem volt egy ritmusban a zenekarral, míg a jelenet végén nem vált egyértelművé, hogy a lóversenynek tűnő tempóhajszolásban a zenekar kergette-e a kórust, vagy fordítva. Csak azt nem értettem, hogy miért nem érdekelt senkit a karmesteri pálcá.

Az öncélú - a zenészeket, énekeseket értelmetlenül szétválasztó várdíszlet - újabb „átka” a nyolcadik jelenetben „sújtott le”. A harci kórus valószínűleg ismét nem láthatta azt a monitoron, ahol a karmester dirigálását kellett volna néznie, mert a zenekartól leválva külön életet kezdett el élni. Megnyugvást csupán a váratlanul beszüremelő aquielaiak egységes hangzása, sejtelmes pianója hozott, valószínűleg azért, mert ők valahol a színpad mögött jól láthatták dirigensüket egy monitoron keresztül.

A mű centrális zenei csúcspontját a nyolcadik jelenet végén Attila nagy formátumú áriája adta meg, mely minden elismerést megérdemlően egységes hangzást nyújtott a többi szólistával, a kórusal és a zenekarral (közreműködött a Debreceni Filharmonikus Zenekar) együtt (karmester: Philippe de Chalendar).

Messa di voce